

Ina colonia da rinolofs pitschens sut il tetg.

Propi pitschen: il pipistrel nanin.

FOTOS FUNDAZIUN PER LA PROTECZIUN DALS UTSCHELS-MEZMIEUR

Cun ultrasun ed alas

L'utschè-mezmieur – in vischin nunenconuscent

■ **Ils utschels-mezmieur èn en blers regards animals excepziunals. Lur abilitad da sgular, lur sistem d'orientaziun cun ultrasun, lur pussaivladad d'envernar durant plirs mais permetta d'als classifitgar tranter ils vertebrads il pli spezialisads da nossa fauna. Ils utschels-mezmieur partan lur abitadi cun l'uman. Dad ina vart als permetta quai da survivor, da tshella vart èn els er periclitads pervi da las activitads da lur vischins.** Blers mammals san siglir, auters san raiver, nudar u sfunsar. Sgular san dentant mo ils utschels-mezmieur. Animals mezmieur datti gia dapi 60 milions onns.

chattà.ch

Els avevan damai temp avunda per popular mintga chantun da la terra, ch'ins po cuntanscher sgulond cun ils mauns. Ins enconuscha bundant 1200 tips d'animals mezmieur. L'urden dals animals mezmieur, ils *chiroptera*, è sutdividi en ils dus urdens dals chauns sgulants (ils *megachiroptera*) e dals utschels-mezmieur per propi (ils *microchiroptera*). Sch'ins discorra en Svizra d'utschels-mezmieur manegian ins las 30 spezias indigenas che fan part da la segunda categoria. Quellas 30 spezias èn distribuidas en 10 genres e 3 famiglias. In terz da las spezias dals mamifers selvadis da la Svizra appartegna a l'urden dals utschels-mezmieur. Els constitueschan damai ina gruppa fitg impurtanta da la fauna indigena.

Mammals magliadrans cun alas e pail

Las alas d'in utschè-mezmieur èn unicas per mammals: ellas han ina fina rasada da muscels, cellas e fibras che vegn cuverta d'ina pel e sustegnida dals oss da la bratscha e dals ossets dal segund fin al tshintgavel det. Il «polesch», ubain l'emprim det, è ina grifla ch'è utschels-mezmieur dovrà per raiver, far tualetta, tegnair lur preda e sa defender. La musculatura da las alas è la medema sco quella da la bratscha umana, ella è dentant proporziunalmain pli ferma. Pliras spezias d'utschels-mezmieur san sgular pli spert che 50 km l'ura.

Ils utschels-mezmieur han fitg gugent la cumpagnia: els sa radunan en millis e millis en lur cuvels da durmir e van savens a chatscha la notg ensemen. Ils mastgels e las femellas «cloman» in l'auer durant il temp da copulaziun, ed ils novnaschids pendan sco animalets da gomma vi dal palantschieu sura dals cuvels; els salidan cun gronda canera lur mammas che turnan a chasa.

Las spezias indigenas dals utschels-mezmieur sa nutreschan d'artropods

(spezialmain insects). Lur reviers da chatscha èn situads en regiuns da guaud, en zonas agriculas u citadinas ubain en zonas umidas. La plipart dals utschels-mezmieur fa chatscha sin splerins da notg, chariels, mustgas e.u.v. Tschertins maglian dentant er brumbels e parts lomas da plantas.

In utschè-mezmieur maglia mintga di pavè che paisa var in terz d'el sez. In sgolanotg grond, che paisa bundant 30 grams, maglia circa 10 grams d'insects. Tar la staziun da tgira urgenta pavl'ins ils utschels-mezmieur cun chariels da farina. In sgolanotg grond maglia mintga di 25 chariels. Applitgà sin las dimensiuns dals umans signifitgass quai ch'ina persona da 60 kilograms stuess mangiar mintga di var 20 kilograms. Ils utschels-mezmieur maglian fitg spert; entaifer ina secunda avran e serran els sis giadas lur missella. In chariel da farina è tragutti en 20 secundas.

Ils utschels-mezmieur chattan lur viera en il stgir. Els s'orienteschan cun agid d'ultrasun. Ils objects, p. ex. in insect, reflecteschan ils ultrasuns che turnan lura sco resuns en las ureglias dals utschels-mezmieur. Lur tscharvè crescha in «maletg sonor» da la preda uschè ch'els tshiffan l'insect senza difficultads.

Animals periclitads

En il decurs dals davos decennis han las bleras spezias dals utschels-mezmieur conuschì ina ferma regressiun. Ins sa che quests animals èn spezialmain vulnerabels pervia da lur reproduziun bassa (in enfin dus pitschens per onn). Schebain che las raschuns exactas da la regressiun en Svizra n'èn betg cler, èsi da supponer ch'è pli blers facturs negativs derivan da l'uman.

Las smanatschas principalas èn la midada dal clima e la destrucziun d'abitadis dals utschels-mezmieur tras l'uman, sco la spariziun da zonas umidas (lieu da bavier, revier da chatscha) u la destrucziun

Localisescha la preda cun ultrasun: il sgolanotg.

da dimoras. In ulterior factur è ch'èls animals chattan adina pli pauc pavè causa la destrucziun da la populaziun d'insects. Adina puspè datti er la situaziun che utschels-mezmieur vegnan mazzads, malgrà ch'èls èn animals protegids.

Activitads per la protecziun dals utschels-mezmieur

Il mantegniment dals utschels-mezmieur è in duair urgent integrà en las stentas da la protecziun da spezias selvadis e da lur biotops. La basa legala principala per la protecziun dals utschels-mezmieur è l'artitgel 20 da l'Ordinaziun federala davart la protecziun da la natira e da l'ambient dal 1991, che sa basa sin la lescha correspondent dal 1966. Tenor l'ordinaziun èn protegidas tut las spezias indigenas dals utschels-mezmieur.

Enfin il 1980 era la protecziun activa dals utschels-mezmieur segirada be parzialmain pertge ch'è mancavan spezialists sin quel camp. Las emprimas activitads da protecziun han però tuttina dà impuls de-

cisivs. L'onn 1984 è vegni fundà in center da coordinaziun svizzer per il studi e la protecziun d'utschels-mezmieur cun dus post da coordinaziun a Turitg ed a Genevra, e gia quatter onns pli tard è vegnida organisada in'entira rait da correspundents regionalis cun l'incumbensa d'aziuns cumbinadas per la protecziun sin il plaun chantunal e communal (sensibilisar la publicitad, educar la giuventetgna, protecziun activa da colonias, cuntinuar cun ils inventaris da la fauna e.u.v.).

Per incumbensa da l'Uffizi federal da l'ambient s'occupa la Fundaziun per la protecziun dals utschels-mezmieur cun sedia al zoo da Turitg da projects da la protecziun da las spezias e dat infurmezziuns tar il tema utschels-mezmieur. En plirs chantuns datti er incumbensads chantunals per la protecziun dals utschels-mezmieur. En il chantun Grischun è quai l'Uffizi per la natira e l'ambient.

La finamira principala da la Fundaziun per la protecziun dals utschels-mezmieur svizra è da far reclama durabla per quests animals. Ses motto è: «Tgi che conuscha ils animals, als protegja». Quai vala spezialmain per ils utschels-mezmieur. Savens han els anc oz da cumbatter cun pregiudizis perquai ch'èls umans als conuschan memia pauc. Per propi pudair proteger quels animals èsi però fitg impurtant che la populaziun sa sentia er sez responsabla e sustegnna las activitads da la fundaziun.

Utschels-mezmieur indigens ed esters

L'ureglia gronda dorma l'entir di sut tievlas ed en sfessas stretgas. Ins na vesa quasi mai ella. Sulettamain sch'è vesa ses mantunets d'excrements pon ins dir ch'èlla viva en ina chasa. Avant ch'è vegn stgir, sgola ella a la chatscha d'insects. Ella tshiffa cun grond inschign splerins da notg che sgolan. Er en il stgir sa l'ureglia gronda guntgir obstachels senza problems. Ella localisescha ils objects cun agid da l'ultrasun.

Il *sgolanotg* ha alas d'ina larghezza da 40 cm ch'al permettan da sgular spert ed aut. La notg va el a chatscha d'insects, da splers ebaus. Cun in detectur d'ultrasun aud'ins ses sbratgs ad ina distanza da pliras dunsainas da meters. Durant il di sa zuppa el savens en las foras dal pitgalain.

Avant 50 onns era il *rinolof pitschen* (en tudestg *Kleine Hufeisennase*) derasà en tut la Svizra. Suentar hai dà in ferm regress da la populaziun chaschunà pli probabel da l'utilisaziun da DDT, in insecticid che na vegn betg pli duvrà en Svizra dapi ils onns 1970. Oz scuntr'ins be pli paucas colonias dal *rinolof pitschen* en in pèr valladas alpinas. Dapi intgins onns crescha lur dumber però puspè. L'onn 2005 han ins pudì dumbrar

46 quartiers da femellas pagliolancas. Actualmain datti var 4200 animals creschids.

E per finir anc in exot: *L'utschè-mezmieur da Borneo* ha ina fatscha che regorda ad ina vulp u ad in chaun. Perquai vegn el era numnà «vulp sgulanta». Quests animals han buns eglis ed in bun nas. Els èn activs la notg e maglian surtut fritgs. Mintgatant fan els gronds donnas en plantaschas. Ils chauns sgulants derasan dentant er il sem d'intginas plantas. Betg tut las spezias maglian ils fritgs entirs. Tschertinas tshitschan mo or il suc. Quai che na gusta betg, spidan ellas giun plaun. I n'è betg empornaivel da spassegiar en plantaschas cun rotschas chauns sgulants. Quests animals smagliazzan dad aut, spidan il rest giun plan e laschan era crudar lur cac giu da tshiel.

La preschentaziun:
Dossier «Utschè-mezmieur»

Dapli infurmezziuns:
chatta.ch/?hiid=926
www.chattà.ch

Las 30 spezias d'utschels-mezmieur indigenas

- Rinolof grond
- Rinolof pitschen
- Rinolof mediterran
- Vespertil dal barbis pitschen
- Vespertil da Brandt
- Vespertil cun tshiegl
- Vespertil cun zaidlas
- Vespertil da Bechstein
- Ureglia-mieur grond
- Ureglia-mieur pitschen
- Vespertil da l'aua
- Vespertil da Capaccini
- Vespertil d'Alcathoe
- Pipistrel nanin
- Pipistrel da Nathusius
- Pipistrel da Kuhl
- Pipistrel pigmeic
- Sgolanotg pitschen
- Sgolanotg grond
- Sgolanotg gigant
- Serotin d'aur
- Serotin da l'ala lada
- Pipistrel da Savi
- Serotin d'argent
- Barbastel
- Ureglia gronda brina
- Ureglia gronda grischa
- Ureglia gronda alpina
- Miniopter da l'ala lunga
- Moloss buldoc

Il nas caracteristic dal rinolof pitschen a furma d'in fier-chaval.